

Nr 261.

Av herr Hedlund i Rådombeslut m. fl. angående dyrortssystemets avskaffande m. m.

Senast i motioner vid 1949 års riksdag om avskaffande av dyrortssystemet har vårt parti hävdad, att man på goda skäl kunde antaga, att utjämnningen av priser och hyror mellan olika delar av landet och därmed i levnadskostnaderna har fortsatt. I den mån nytt statistiskt material framkommit har detta, av många bestridda påstående bestyrkts.

Av 1943 års dyrortskommitté, vars förslag i huvudsak ligger till grund för nu gällande dyrortsgruppering, beräknades den allmänna skillnaden i levnadsomkostnader mellan städer och landsbygd till 7 à 10 %, avståndskostnaderna oräknade. I fråga om bostadskontot grundade sig ifrågavarande beräkningar på 1939 års hyresräkning. Kommittén hade ej tillgång till siffror från 1945 års hyresräkning vilka visa, att mellan 1939 och 1945 skett en betydande utjämning av de statistiskt redovisade skillnaderna i bostadskostnaderna. Även i fråga om andra siffermässigt gripbara levnadskostnader har under dessa år en minskning av skillnaderna ägt rum.

Numera föreligger en framräkning till år 1946 av de levnadskostnadstal, som ligga till grund för dyrortsgrupperingen. Framräkningen har utförts av sekreteraren i dyrortsnämnden, förste aktuarien Erik Soop, och har av honom redovisats i en skrivelse av den 2 januari 1950 till finansministern. Det visar sig, att skillnaden mellan städernas och landsbygdens levnadskostnadstal är obetydlig inom Dalarna och Norrland. I mellersta och södra Sverige ligga landsbygdens levnadskostnadstal i allmänhet omkring 3 % lägre än städernas, vilket motsvarar 150 till 175 kronor på en budget av 5 500 kronor. Enligt förste aktuarien Soops beräkningar har alltså den skillnad i levnadskostnader mellan landsbygd och stad, som dyrortsutredningens majoritet trodde sig kunna konstatera, minskats med mer än hälften, måhända till en tredjedel.

Den skillnad på 3 % mellan landsbygd och stad, som sålunda framkommit, sammanhänger till största del med kalkylmässiga skillnader i fråga om bostadskontot och skattekontot. Undantager man, förutom avståndskostnaderna, bostads- och skatteposten, ligga städerna i genomsnitt över landsbygden med 1 %, en obetydlig skillnad, som säkerligen skulle kunna återföras på systematiska brister i prismaterialet.

Tager man hänsyn till omöjligheten att vid beräkningarna verkställa tillräcklig reduktion för den olika bostadsstandarden på landsbygd och i stad

och den olika kommunala standard, för vilken skattepengarna utgöra en betalning, och lägger man härtill, att levnadsstandarden är beroende av åtskilliga miljöfaktorer, som icke kunna medtagas i en ekonomisk kalkyl men likväl äro realiteter, måste slutsatsen bli, att inga påvisbara skillnader förefinnas mellan levnadskostnaderna på landsbygd och i stad.

Förste aktuarien Soop drager för sin del i ovannämnda skrivelse den slutsatsen, att »även om inga tendenser till felaktigheter i beräkningarna kunde påvisas, gäller dock, att den allmänna osäkerhet, som vidlåder en levnadskostnadsjämförelse mellan orter av så skiljaktig typ som landskommuner och städer, med stor sannolikhet uppgår till och överstiger 3 %».

Utöver vad som ovan framhållits må tilläggas, att sedan senaste dyrortsgrupperingens genomförande den för landsbygden ekonomiskt oförmånliga hensinbeskattningen införts, varjämte bostadsposten företer en fortskridande utjämning i takt med bostadsbeståndets förnyande.

Då dyrortsfrågan behandlades av 1946 års riksdag i samband med löne-regleringen för statens tjänstemän, uttalade vårt parti, att en fortsatt dyrortsgruppering icke var motiverad. Emellertid funnos vissa skäl som talade för att dyrortsgraderingens slopande icke borde ske med en gång utan att avvecklingen skulle ske successivt i etapper. Man framhöll, att åtskilliga svårigheter kunde uppstå för näringslivet, om man på den allmänna arbetsmarknaden med ett slag skulle övergå till ett system med lika löner. En anpassning i denna riktning hade länge pågått, och den skulle få större styrka, om man för de statsanställdas löner bestämde en viss tidrymd, inom vilken dyrortsgrupperingen skulle avvecklas. Man förordade därför en avveckling, varigenom med bestämda tidsintervaller lägre dyrortsgrupper flyttades upp i högre, så att till slut de för lönegrupp 5 utgående lönerna skulle komma att utgå till alla statens befattningshavare oavsett bostadsort. Med hänsyn till utjämningen i levnadskostnaderna skulle skäl kunna anses föreligga att omedelbart begränsa antalet ortsgrupper till tre, vilket dock icke nu yrkas.

Vi fasthålla vid den principiella ståndpunkt, som vårt parti sålunda givit uttryck för. Den åtgärd som närmast skulle förestå, nämligen att uppflytta den lägsta till den näst lägsta ortsgruppen, har sedan 1946 erhållit ytterligare motivering på grund av den allmänt vitsordade svårigheten vid gränsdragningen mellan dessa ortsgrupper.

Med hänvisning till vad som sålunda anförts anse vi, att de skäl vunnit i styrka, som tala för att en ny utredning bör verkställas rörande principerna och metoderna för dyrortsgrupperingen. En dylik utredning borde ske under hänsyn till de faktiska skillnader i levnadsvillkoren, vilka föreligga mellan de norra och de södra delarna av landet. Utredningen borde drivas så skyndsamt, att den avslutar sitt arbete i god tid före ikraftträdandet av den nya kommunindelningen.

Med stöd av ovanstående hemställes,

att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsam utredning syftande till dyrortssystemets avskaffande samt att i avvaktan härpå uppflytta lägsta ortsgрупп till näst lägsta.

Stockholm den 25 januari 1950.

Gunnar Hedlund.

*Anders Pettersson,
Dahl.*

*Ivar Johansson
i Mysinge.*

*Per Svensson
i Stenkyrka.*

*Gunnar Ericsson
i Näs.*